

Poznań, dnia 21 stycznia 2019 roku

prof. UAM dr hab. Piotr Jabkowski
Instytut Socjologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**RECENZJA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO
ORAZ DOROBKU TOWARZYSZĄCEGO DR. ŁUKASZA KUBISZ-MUŁY
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie – socjologia**

W związku z decyzją Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 6 listopada 2018 roku, powołującą mnie jako recenzenta do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr. Łukasza Kubisz-Muły, przedkładam ocenę osiągnięcia naukowego wnioskodawcy przedstawionego w postaci monografii pt. *Metoda Natychmiastowej Ciągłej Rejestracji Odczuć. Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty* (Kubisz-Muła 2018) oraz towarzyszącego dorobku naukowego i osiągnięć dydaktyczno-organizacyjnych kandydata.

* * *

Dr Łukasz Kubisz-Muła ma prawie 16-letni staż naukowy. W 1999 roku ukończył studia magisterskie z socjologii w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 2003 roku zatrudniony był na stanowisku asystenta, a od roku 2006 zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Zakładzie Socjologii, w Katedrze Nauk Ekonomicznych i Społecznych, na Wydziale Zarządzania i Transportu Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii nadany został kandydatowi uchwałą Rady Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 16 marca 2006

roku na podstawie rozprawy pt. *Spoleczne i psychospoleczne uwarunkowania partycypacji politycznej mlodziezy w wojewodztwie slaskim*, napisanej pod opieką naukową prof. ATH dr hab. Ewy Jurczyńskiej-McCluskey. Obszar zainteresowań naukowych kandydata mieści się gdzieś na pograniczu politologii oraz socjologii i obejmuje studia nad: 1) wyborami samorządowymi, 2) partiami politycznymi oraz 3) komunikacją polityczną.

* * *

Zgodnie z art 18a pkt. 7 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami) zadaniem recenzenta powołanego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest odpowiedź na pytanie, „czy osiągnięcia naukowe wnioskodawcy spełniają kryteria określone w art.16”, a mianowicie, czy kandydat przedłożył do oceny dzieło opublikowane w całości lub cykl publikacji stanowiący znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej oraz czy wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego precyzuje również, że w przypadku oceny artykułów z obszaru nauk społecznych powinny to być autorskie lub współautorskie publikacje w czasopismach znajdujących się w bazach JCR, ERIH lub na liście B czasopism punktowanych MNiSW. W ocenie bierze się pod uwagę sumaryczny IF (*impact factor*), liczbę cytowań według WoS (*web of science*) oraz indeks Hirscha według WoS. Rozporządzenie, o którym mowa, wskazuje również na konieczność oceny dorobku towarzyszącego kandydata (w tym na kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi, międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność naukową, staże w zagranicznych instytucjach badawczych oraz naukowych, wygłoszenie referatów na konferencjach międzynarodowych i krajowych) oraz na ocenę działalności dydaktyczno-organizacyjnej habilitanta.

* * *

Dr Łukasz Kubisz-Muła przedstawił wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego wraz z autoreferatem i załącznikami pozwalającymi ocenić stronę formalną oraz jakościową jego dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego. Przedstawiona dokumentacja spełnia wymagania opisane w przywołanym powyżej rozporządzeniu MNiSW. Jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie socjologia, dr Łukasz Kubisz-Muła wskazał monografię pt. *Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć*.

Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty wydanej w roku 2018 nakładem Wydawnictwa Naukowego Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej. Monografia ta ma charakter metodologiczny i skupia się na przedstawieniu oraz empirycznej weryfikacji tzw. Metody Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć (dalej NSaCRO), która polega na rejestracji sądów wartościujących lub emocji, które w czasie trwania pewnego wydarzenia (tj. emisji reklamy wyborczej) deklarują badani, wykorzystując do tego celu narzędzie pomiarowe przeznaczone do samodzielnego obsługiwania. Cała praca poświęcona jest – w zamierzeniu autora – zdiagnozowaniu określonych konsekwencji metodologicznych wynikających z zastosowania tytułowej metody oraz jej poszczególnych technik [właściwie narzędzi badawczych – P.J.], choć jak zastrzega dr Łukasz Kubisz-Muła w autoreferacie „są w badaniach tą metodą także i takie obszary praktyki badawczej, w przypadku których nie da się zidentyfikować jakichkolwiek konsekwencji metodologicznych”. Empiryczna weryfikacja NSaCRO opiera się z kolei na quasi-eksperymentach przeprowadzonych w warunkach quasi-laboratoryjnych polegających na rejestracji odczuć badanych na bodziec w postaci emisji różnych typów reklamy wyborczej.

Poza monografią zgłoszoną do osiągnięcia naukowego, po uzyskaniu stopnia doktora habilitant opublikował 7 artykułów, 1 monografię autorską, współredagował 3 monografie wieloautorskie, zamieścił 17 rozdziałów w pracach zbiorowych, napisał 3 noty metodologiczne oraz wygłosił 13 referatów na konferencjach krajowych. Jest również autorem jednego skryptu.

Pod względem ilościowym dorobek towarzyszący spełnia wymagania stawiane przed osobą ubiegającą się o stopień doktora habilitowanego. Należy jednak zwrócić uwagę, iż w działalności publikacyjnej kandydata (przynajmniej tej załączonej do oceny wraz z dokumentacją w procedurze habilitacyjnej) widoczny jest wyraźny przechył w kierunku zainteresowań politologicznych (nie socjologicznych). Również aktywność konferencyjna kandydata ograniczała się w zasadzie do lokalnych lub krajowych konferencji o tematyce politologicznej (w wykazie brakuje wzmianki o udziale w jakiegokolwiek konferencji *stricto* socjologicznej organizowanej przez którykolwiek z ważnych ośrodków socjologicznych w kraju). Nie brał przy tym udziału w żadnej z tak doskonale znanych metodologom badań społecznych konferencjach tematycznych, jak np. organizowane co dwa lata zjazdy European Survey Research Association, spotkania sieci RN21 Quantitative Methods w ramach European Sociological Association, czy też skupiające polskich metodologów konferencje organizowane przez Zespół Studiów nad Metodami i Technikami Badań Socjologicznych Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Habilitant nie uczestniczył również z żadnym z Ogólnopolskich Zjazdów Socjologicznych PTS. Oczywiście brak udziału kandydata w tych konferencjach nie jest w żaden sposób kryterium uniemożliwiającym uzyskanie przez niego stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk

społecznych w dyscyplinie socjologia. Jednak udział dra Łukasza Kubisz-Muły wyłącznie w konferencjach o profilu politologicznym ukazuje, iż główny obszar zainteresowań oraz aktywności naukowej habilitanta był poza socjologią. Co więcej, na siedem prac opublikowanych w żurnalach znajdujących się w wykazie czasopism punktowanych (tj. w bazie JCR, ERIH lub w wykazie B czasopism punktowanych), tylko jedno zamieszczone zostało w czasopiśmie socjologicznym (są to *Studia Socjologiczne*), a sześć w czasopismach o wyraźnym sprofilowaniu politologicznym (wymienię tylko trzy: *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, *Polski Przegląd Politologiczny*, czy też *Studia Polityczne*). Nie chodzi tutaj oczywiście o zastrzeżenia do politologicznego profilu czasopism, ale o to, iż artykuły dra Ł. Kubisz-Muły (te załączone przez kandydata do oceny w postępowaniu habilitacyjnym) dotyczą w większości kwestii właściwych dla politologii, a w niewielkim stopniu podejmują problemy socjologiczne (jedynym wyjątkiem jest tekst w *Studiach Socjologicznych* o badaniach *exit poll*), nawet jeżeli w jakimś zakresie pokrywają się z obszarem badań właściwym dla socjologii polityki. Opieram się przy tym wyłącznie na ocenie artykułów załączonych przez dra Ł. Kubisz-Mułę w przekazanej mi dokumentacji w ramach postępowania habilitacyjnego. O innych pracach znajdujących się w wykazie, ale nie przedstawionych do oceny, nie formułuję oceny.

Nie mniej jednak, najbardziej wiarygodnym kryterium naukowej wartości są publikacje w recenzowanych czasopismach zachodnich, jako że podlegają one wnikliwym obiektywnym recenzjom, a konkurencja na tym rynku jest duża. Dr Łukasz Kubisz-Muła nie ma takich publikacji, a przynajmniej nie znalazłem ich w spisie, który załączył. Nie można również pominąć faktu, iż wszystkie 3 monografie wieloautorskie oraz zdecydowana większość rozdziałów w pracach zbiorowych (których autorem lub współautorem jest dr Ł. Kubisz-Muła), ukazała się w lokalnym wydawnictwie afiliowanym przy Akademii Techniczno-Humanistycznej w Białymostku-Białej. Nie wątpię w wysokie standardy naukowe tego wydawnictwa, mam jedynie na myśli to, iż dorobek kandydata jest przez to w duże mierze lokalny i mało rozpoznawalny. Ponieważ w ocenie dorobku naukowego, w postępowaniu o nadanie doktora habilitowanego, należy brać pod uwagę sumaryczny *impact factor* według listy JCR, liczbę cytowań według WoS oraz Indeks Hirscha według bazy WoS, nie można przejść obojętnie wobec tego, iż we wszystkich wymiarach ilościowa ocena oddziaływania dorobku dra Ł. Kubisz-Muły wynosi 0 (jedynie według wyszukiwarki Google Scholar indeks Hirscha równy jest 2).

Kolejnym ważnym elementem rozwoju naukowego są staże zagraniczne – dr Ł. Kubisz-Muła nie odnotowuje ich w swoim dorobku (poza wyjazdem w ramach programu ERASMUS+, który ma jednak charakter czysto dydaktyczny). Nie znalazłem w autoreferacie oraz pozostałych dokumentach jakichkolwiek informacji o dłuższych pobytach w prestiżowych ośrodkach

naukowych. To co wydaje mi się jednym z najważniejszych kryteriów samodzielności naukowej to kierowanie naukowymi projektami badawczymi, przy czym kandydat nie kierował oraz nie brał udziału w żadnym międzynarodowym lub krajowym projekcie badawczym (kierował jedynie dwoma lokalnymi badaniami *exit poll* w Bielsku-Białej realizowanymi po wyborach samorządowych, przy czym projekty te nie miały w ogóle charakteru naukowego).

Na tle przedstawionego dorobku naukowego oraz dorobku związanego ze współpracą międzynarodową i krajową pozytywnie wyglądają osiągnięcia dydaktyczne. Kandydat wykazał doświadczenia związane z prowadzeniem seminariów licencjackich. Posiada również doświadczenie w prowadzeniu zajęć dla studentów, w tym podczas wyjazdów zagranicznych w ramach programu ERASMUS+. Pozytywnie ocenić należy również działalność popularyzatorską.

Podsumowując ocenę aktywności naukowej dr. Ł. Kubisz-Muły należy uznać, że jego dorobek publikacyjny, aktywność konferencyjna, działalność organizacyjna oraz dydaktyczna są zadowalające pod względem ilościowym. Z całą pewnością dorobek mieści się w dziedzinie nauk społecznych. Mam jednak zasadnicze wątpliwości, czy w swoim trzonie lokuje się on w socjologii i tym samym, czy może być podstawą pozytywnej oceny w procedurze o nadanie stopnia doktora habilitowanego w tej dyscyplinie. Z perspektywy osoby ubiegającej się o stopień samodzielnego pracownika nauki negatywnie należy ocenić brak doświadczenia w kierowaniu, czy też w ogóle brak udziału, w naukowych projektach badawczych.

* * *

Głównym kryterium oceny dorobku naukowego kandydata jest merytoryczna recenzja zgłoszonego w postępowaniu habilitacyjnym osiągnięcia naukowego. Przechodzę zatem do jakościowej oceny monografii pt. *Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć. Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty* wydanej w 2018 roku nakładem Wydawnictwa Naukowego Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej.

Zacznę od kwestii zasadniczej. Mam wątpliwości co do tytułu pracy, a dokładniej mówiąc, nie jestem przekonany, czy w przypadku omówionych w książce badań pozwalających na natychmiastową ciągłą rejestrację odczuć prowadzoną przez samych badanych można mówić o metodzie badawczej, czy też raczej ma się tutaj do czynienia z jedną z wielu technik natychmiastowych badań ciągłych. Zresztą w autoreferacie dr Ł. Kubisz-Muła sam wskazuje, iż „metoda NSaCRO nie jest jedynym sposobem natychmiastowego i ciągłego badania odbioru komunikatów politycznych, lecz przynależy do większej rodziny natychmiastowych badań ciągłych” (Autoreferat, str. 9), co świadczyłoby o tym, iż w przypadku NSaCRO należy raczej używać określenia wskazującego na technikę badawczą. Będąc precyzyjnym należałoby zatem

powiedzieć, że monografia dra Ł. Kubisz-Muły przedstawia *jednowymiarową technikę natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć*. Owa jednowymiarowość wynika z faktu, iż zastosowanie NSaCRO w prezentowanej postaci pozwala na rejestrację odczuć badanych w ramach jednego tylko wymiaru oceny (jedna zmienna wynikowa). Gdyby autor zastosował terminologię precyzyjnie oddzielającą metodę od techniki, to nie byłoby wątpliwości, że wprowadzony przez niego podział NSaCRO ze względu na sposób administrowania narzędzia pomiarowego odnosi się w istocie już do narzędzi badawczych, a nie – tak jak jest to sugerowane w pracy – do technik pomiarowych. Kuriozalnie wygląda bowiem klasyfikacja technik NSaCRO wprowadzająca podział na techniki: (1) guzikową (w której badany wciska guzik), (2) gałkową (w której badany kręci gałką), (3) suwakową (w której badany przesuwają suwak), (4) joystickową (w której badany porusza joystickiem), (5) ‘papier-długopis’ (w której badany rysuje linie na papierze), (6) piktogramową (w której badany wskazuje obrazki) oraz (7) przestrzenną (w której badany porusza kursorem na układzie współrzędnych). W rzeczywistości nie mamy tutaj do czynienia z niczym innym niż tylko z różnymi sposobami technicznej rejestracji wskazań / odczuć badanych, czyli z narzędziami pomiarowymi.

Praca wraz z aneksem, bibliografią oraz spisami liczy łącznie 337 stron i składa się z trzech głównych rozdziałów, w których autor: (1) charakteryzuje technikę NSaCRO (rozdział pierwszy), (2) przedstawia główne nurty metodologicznej refleksji nad tą techniką (rozdział drugi) oraz (3) prezentuje wyniki empirycznych badań własnych (rozdział trzeci). Autor posiada irytującą dla czytelnika manierę „rozdrabniania” kolejnych rozdziałów na podrozdziały liczące czasami po kilka stron, a tym samym na koncentrowaniu uwagi na bardzo wąskim i specyficznym problemie. Przy takich zabiegach redakcyjnych czytelnikowi bardzo trudno zorientować się, jakiemu ogólnemu celowi służą kolejne wywody autora. Jest to szczególnie widoczne w rozdziale trzecim liczącym prawie 150 stron, który podzielony został w sumie na 18 podrozdziałów. Rozdział ten należało podzielić na trzy główne części, tj. na (1) metodologiczną charakterystykę badań własnych ze szczegółowo określonymi oraz uzasadnionymi problemami badawczymi, (2) opis wyników badań własnych w zakresie metodologicznej refleksji nad techniką NSaCRO, (3) omówienie rezultatów empirycznej implementacji NSaCRO w studiach nad postrzeganiem reklamy wyborczej.

Swoją drogą w pracy zorientowanej na problemy metodologiczne zupełnie niepotrzebnie przedstawiane są wyniki studiów nad efektywnością reklamy wyborczej, zwłaszcza że omówione są one w pracach autora zaliczonych do dorobku towarzyszącego osiągnięciu głównemu. Nie sposób również znaleźć w książce uzasadnienia dla sformułowanych przez autora szczegółowych problemów badawczych w ramach analiz poświęconych zagadnieniom oddziaływania audiowizualnej reklamy politycznej (pięć problemów podanych w części 3.13. na stronach 246-

247). Ta część pracy nie jest osadzona w ogóle w literaturze przedmiotu. Nie wiadomo zatem, czy podejmowane przez kandydata problemy są ważne, czy formułowane przez niego pytania istotne, a otrzymane rezultaty wnoszą cokolwiek do wiedzy o mechanizmach oddziaływania przekazów politycznych emitowanych w postaci spotów wyborczych.

Pozostając przy uwagach dotyczących struktury książki należy również wskazać na niewłaściwy podział treści omawianych w rozdziale pierwszym oraz drugim. Jeżeli autor chciał w rozdziale pierwszym scharakteryzować NSaCRO, a w rozdziale drugim przedstawić główne nurty metodologicznej refleksji nad tą techniką pomiarową, to trudno zrozumieć powód, dla którego w pierwszym rozdziale pojawiają się fragmenty odnoszące się do konwencji metodologicznych w badaniach z wykorzystaniem NSaCRO. Należało raczej po części 1.4. (oryginalnie ‘Zalety i ograniczenia metody NSaCRO’) przedstawić teoretyczne tło badań NSaCRO (w książce jest to część 1.7), a części 1.5 (oryginalnie ‘Konwencje metodologiczne w badaniach NSaCRO’) oraz 1.6. (‘Brak konwencji metodologicznych w badaniach NSaCRO’) przenieść do rozdziału drugiego. Wtedy rozdział pierwszy pełniłby rolę wprowadzającą ukazującą genezę oraz tło badań ciągłych, a rozdział drugi omawiałby w całości kwestie oraz dylematy metodologiczne.

W pracy dra Ł. Kubisz-Muły brakuje podsumowania poszczególnych rozdziałów, a zwłaszcza podsumowania badań własnych. Z perspektywy czytelnika trudno dostrzec: (1) do jakich wniosków dochodzi autor, (2) jak poczynione przez niego ustalenia mają się do istniejącego stanu wiedzy oraz (3) jakie są generalne konsekwencje metodologiczne wynikające z wykorzystywania w pomiarze odczuć techniki NSaCRO. Obecne w pracy Zakończenie (liczące dwie strony) nie pełni takiej funkcji. Co więcej, przeprowadzony przez autora przegląd literatury (w rozdziale pierwszym oraz drugim) polega w zasadzie wyłącznie na prostym referowaniu rezultatów badań prowadzonych przez innych autorów, brakuje uporządkowania tych fragmentarycznych obrazów w jedną całość dającą ogłęd problemów i wyzwań metodologicznych związanych z badaniami ciągłymi. W konsekwencji nie ma jednoznacznego powiązania głównych problemów badawczych (sformułowanymi przez kandydata w postaci dziewięciu ‘kwestii’ na stronach 179-180) z głównym nurtem refleksji metodologicznej nad techniką NSaCRO przedstawionym w rozdziale drugim. Niejasne pozostaje zatem to, co istotnego oraz nowatorskiego miałyby wносить analizy dra Łukasza Kubisz-Muły do istniejącego stanu wiedzy. Z perspektywy oceny osiągnięcia naukowego w ramach prowadzonej procedury habilitacyjnej jest to bardzo poważne uchybienie. Co więcej, znakomita część zagadnień podejmowanych przez autora w ramach metodologicznej refleksji nad techniką NSaCRO nie jest wcale specyficzna dla badań ciągłych i w literaturze światowej została doskonale opisana, choćby w ramach stu-

diów metodologicznych nad narzędziami badawczymi wykorzystywanymi w pomiarze ilościowym. Mowa tutaj np. o efekcie długości skali, jej kierunku, sposobów prezentacji wartości skrajnych, czy też stosowanych punktach podziału. Nawet jeżeli w badaniach NSaCRO kwestie te nie były dostatecznie rozpoznane, to jednak w metodologii badań społecznych poddawane były niezliczonym analizom.

* * *

Konkluzja. Biorąc pod uwagę zgłoszone wątpliwości i zasadnicze uwagi krytyczne formułowane wobec monografii habilitacyjnej, jak również ocenę dorobku towarzyszącego kandydata stwierdzam, iż osiągnięcia te nie wypełniają kryteriów zawartych w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (z późniejszymi zmianami) oraz w rozporządzeniu MNiSW z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Wnioskuje zatem o odmowę nadania dr. Łukaszowi Kubisz-Mule stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie socjologia.

-----
prof. UAM dr hab. Piotr Jabkowski